

Línies de falla - Nancy Huston

Línies de falla, de Nancy Huston (Calgary, Canadà, 1953) es divideix en quatre parts perfectament pautades. La primera s'esdevé el 2004; cadascuna de les altres, vint anys abans. L'ordre, doncs, és invers al cronològic. Cadascuna d'aquestes parts té un narrador diferent: el primer és el fill del segon, el segon és el fill del tercer i així successivament... Tots els narradors tenen sis anys.

Aquesta estructura comporta una cosmologia, unes pistes i unes llacunes, una direcció i un èmfasi. Als sis anys el nen es pensa que entén el funcionament del món; se li escapa, en canvi, el de la família, que és la instància més pròxima del món. Els que fa l'efecte que sí que l'entenen, el món, són els pares i els avis. En el capítol següent, però, el pare s'ha transformat en nen, i l'avi s'ha convertit en pare. Així anem reculant fins que la besàvia del primer capítol acaba tenint també, en l'últim, sis anys. Les línies de fuga –de falla-- estan orientades cap al passat. L'estructura, doncs, sembla indicar que el tema del llibre és l'origen de la família. Comença al Canadà i passa per Nova York, però la fundació es produeix a l'Alemanya dels anys quaranta, on està enterrat el secret original.

En una novel·la, el camí és més important que l'arribada. La passejada que fem de la mà de l'autora resulta rica en caràcters i històries. El rerefons polític és reconeixible: passem de les humiliacions de la presó d'Abu Graib a la massacre dels camps de refugiats de Sabra i Chatila; al tercer capítol vivim la crisi dels míssils soviètics a Cuba, i en l'últim l'enfonsament del Tercer Reich. Al voltant de cada narrador –de cada generació-- giravolten tot de realitats diferents: internet, programes de televisió, els beatniks, els centres de Lebensborn. Cada narrador té una piga, que resulta més o menys important segons l'època històrica. A l'Alemanya eugenèsica dels anys quaranta, una piga podia comportar la mort. Al segle XXI, la piga és l'origen d'una operació estètica que es pot complicar. En els dos capítols centrals, la piga no té cap rellevància. Altres elements que comparteixen els infants narradors són que comencen a assistir a l'escola i que viatgen: d'Europa a Amèrica passant per Israel, i tornada a Alemanya en l'última generació.

Els fills no entenen els pares perquè ignoren gran part dels fets, en particular els anteriors al seu naixement. En el capítol següent, el lector assisteix a la construcció històrica i psicològica del pare, que ara és un infant. Però aquesta informació transgeneracional tan sols és accessible al lector: el nen de sis anys continua sense

entendre els pares. Aquest és el funcionament del llibre: al cap de tres-centes pàgines, assistim a l'origen d'una discussió que s'ha allargat durant generacions. Les bromes i els malentesos duren dècades, igual com les guerres (o potser és la mateixa guerra, que adopta noms diferents). El lector, sobreposat a la ficció, accedeix a les llums i a les ombres de tota la família: sap d'on prové el nivell d'autoexigència d'un personatge, per què un altre no és feliç o les raons que en van dur un altre a cantar en un idioma desconegut. Els personatges, però, només accedeixen a una ínfima part d'aquest coneixement, és a dir, són tràgics. El llibre serveix per entendre, i sobretot per entendre els que no entenen, que són la majoria.

Resulta imperdonablement esquemàtic reduir *Línies de falla* a una "història de nazis" o, més concretament, a l'anomenada "germanització" en massa d'infants de l'Europa de l'Est. La trama del llibre se sostindria sense aquest fet històric, que d'altra banda té una importància germinal. En molts passatges, el protagonista no és el passat ocult, sinó el present immediat. En aquest sentit, resulta lícit llegir-lo com una contribució més -històrica, però també essencial— al gran tema de la família: l'ansietat de les mares, la deserció dels pares, la lluita per l'afecte del fill, la condescendència amb què es tracten els esposos, la relació equívoca amb els amants dels progenitors, la dependència de la mare, la desconfiança ancestral que genera la sogra... Cada capítol presenta una constel·lació de relacions familiars d'una manera no estrictament ficcional. Són relacions que, en la mesura que les coneixem, resulten difícils d'abordar amb dignitat literària, com ho fa Nancy Huston. D'altra banda, val la pena desvelar que l'autora se serveix de la mateixa estratègia narrativa que Kazuo Ishiguro a *No em dexis mai*: relata el desvetllar i el creixement d'un personatge, les seves sospites i, finalment, el descobriment d'una identitat secreta, però no com ho faria un detectiu, sinó des de l'interior, com un procés d'autoconeixement.

Col·locar una esvàstica a la portada pot servir perquè escriptors mediocres vinguin uns centenars de llibres més, però Nancy Huston pot prescindir d'aquests trucs de tafur. Nascuda a Alberta, és a dir, al Canadà anglòfon, va anar a viure a de jove a París i escriu majoritàriament en francès, tot i que la seva llengua materna és l'anglès. No sóc partidari de desvetllar fragments biogràfics dels autors, però en aquest cas no me'n sé estar, ja que la vida de Nancy Huston es vincula amb la de dos dels homes més brillants del segle vint: la seva tesi sobre paraules malsonants va ser supervisada per Roland Barthes, i des de fa anys està casada amb Tzvestan Todorov, un dels últims europeus a qui no podem escatimar el terme "intel·lectual".

Nancy Huston ha explicat en alguna entrevista que la seva mare la va abandonar als sis anys. Tot i que el llibre no és autobiogràfic, no es pot descartar que aquesta circumstància dolorosa hagi contribuït a gravar-li amb força la memòria d'aquesta edat axial, en què l'infant ja ha adquirit uns certs coneixements, però encara no ha estat socialitzat per l'escola. Certament, l'autonomia intel·lectual d'aquests narradors és el que sobta més el lector, que no deu conèixer gaires nens de sis anys que s'expressin amb tanta precisió. Ara bé, després de la sorpresa inicial, el lector accepta aquesta convenció, com n'ha acceptat tantes altres. Al capdavall, entre els narradors de grans obres de la literatura hi ha gossos, difunts i immortals... Per què no un nen de sis anys?

A banda de la literatura, els interessos de Nancy Huston són les ciències socials i la música. Ben mirat, *Línies de falla* és una combinació recomanable de sentit i sensibilitat, d'història i bellesa. Una estructura rígida --una contricció—que permet executar, dins els límits, un drama seductor.